

Crna Gora
AGENCIJA ZA RADIO-DIFUZIJU
Broj: 01 – 189/1
Podgorica, 29.04.2010.godine

IZVJEŠTAJ
O RADU AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU ZA 2009. GODINU

Podgorica, april 2010. godine

S A D R Ź A J:

I	UVOD	2
II	RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG OKVIRA	3
III	PRAĆENJE REALIZACIJE USLOVA IZ IZDATIH DOZVOLA	15
IV	MEĐUNARODNA SARADNJA	17
V	JAVNI RADIO-DIFUZNI SERVISI	19
VI	RADIO-DIFUZNA PRETPLATA I TAKSA	22
VII	RASPODJELA SREDSTAVA IZ FONDOVA AGENCIJE	24
VIII	FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA AGENCIJE ZA RADIO-DIFUZIJU U 2009. GODINI	26

Agencija za radio-difuziju se i u toku 2009. godine suočavala sa izazovima koje su kreirala rješenja sadržana u Zakonu o elektronskim komunikacijama i Zakonu o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore. Njima su stavljene van snage pojedine odredbe Zakona o radio-difuziji i, u znatnoj mjeri, redefinisana je status Agencije za radio-difuziju, kako u sferi njenih nadležnosti tako i finansiranja osnovne djelatnosti. Ukidanje određenih nadležnosti i svih stabilnih i održivih izvora finansiranja snažno je uticalo na materijalni položaj i izvršenje osnovnih funkcija Agencije. U takvim okolnostima planiranje i izvršavanje programskih aktivnosti bilo je opredijeljeno isključivo akumuliranim sredstvima iz ranijih godina.

Očekivanja u pogledu povoljnijih materijalnih uslova za rad Agencije za radio-difuziju i dalje se vezuju za donošenje adekvatnih rješenja u Zakonu o elektronskim medijima, izmjenama Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakonu o digitalizaciji. Na taj način bi se uspostavila nova struktura i model ostvarivanja prihoda i finansiranja djelatnosti Agencije za radio-difuziju. Međutim, imajući u vidu dosadašnju dinamiku izrade ovih zakona, efekti po tom osnovu se ne mogu očekivati prije početka 2011. godine.

Među najznačajnije aktivnosti Agencije za radio-difuziju u toku 2009. godine svakako je učešće u aktivnostima vezanim za izradu novog zakonskog okvira koji bi trebalo da definiše razvoj elektronskih medija u Crnoj Gori u skorijoj budućnosti (Zakon o elektronskim medijima, Zakon o prelasku sa analognih na digitalne sisteme emitovanja, tzv. Zakon o digitalizaciji).

Kao jedan od nosilaca primjene politike u audiovizuelnom sektoru, Agencija za radio-difuziju je dala svoj doprinos u pripremi odgovora na upitnik Evropske komisije za ocjenu zahtjeva Crne Gore za članstvo u EU.

Uprkos ograničenjima izazvanim značajnim promjenama u strukturi i stabilnosti finansiranja, Agencija za radio-difuziju je obezbijedila kontinuitet u obavljanju svojih regulatornih funkcija uz zaštitu prava i interesa svih subjekata na medijskom tržištu.

II RAZVOJ I IMPLEMENTACIJA ZAKONSKOG OKVIRA

Iako je do kraja 2009. godine trebalo da se finalizuje izrada izmjena i dopuna Zakona o radio-difuziji, i obezbijedi očuvanje finansijske i političke nezavisnost regulatora za oblast radio-difuzije na istom ili višem nivou u odnosu na onaj kakav je do tada imala Agencija za radio-difuziju, do realizacije navedenih aktivnosti nije došlo. U toku 2009.g. došle su do izražaja pravne praznine izazvane preraspodjelom nedležnosti ili stavljanjem odredbi Zakona o radio-difuziji van snage bez jasnog rješenja kako će pojedina prava i obaveze biti regulisani.

Saglasno rješenjima iz Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o RTCG, kojima je izmijenjen Zakon o radio-difuziji, počev od 01. januara 2009. godine Agenciji za radio-difuziju ukinuti su stabilni i održivi izvori prihoda (naknade za registraciju operatora, naknade za dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala, naknade za dozvole za izgradnju i korišćenje distribucionih sistema, radio-difuzna pretplata, taksa za radijske prijemnike u motornim vozilima).

Prepoznajući značaj ovog problema, Agencija je aktivno participirala u radnim grupama koje su Ministarstvo kulture, sporta i medija i Ministarstvo pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija formirali u cilju pripreme Izmjena i dopuna Zakona o radio-difuziji (ili novog zakona o elektronskim medijima) odnosno Zakona o digitalizaciji (prelasku sa analognih na digitalne sisteme radio-difuzije). Povodom

nacrta Zakona o elektronskim medijima sredinom 2009. organizovana je javna rasprava. Agencija za radio-difuziju je aktivno participirala u ovom procesu, kako dostavljanjem obrađivaču detaljnog mišljenja i njegovim objavljivanjem na našem sajtu, tako i učesćem na okruglim stolovima koji su ovim povodom organizovani.

Novi članovi Savjeta Agencije:

Krajem 2009. godine, Skupština Crne Gore je potvrdila imenovanje sljedećih članova Savjeta Agencije:

- ❖ **Pavle Goranović**, imenovan od strane Vlade Crne Gore
- ❖ **Budimir Damjanović**, imenovan od strane nevladinih organizacija iz oblasti medija

Nakon dužeg perioda, Savjet Agencije za radio-difuziju radi u punom sastavu.

E-mail Savjeta Agencije sard@ardcg.org

Implementacija Zakona o elektronskim komunikacijama

U avgustu 2008. godine stupio je na snagu Zakon o elektronskim komunikacijama kojim se u značajnoj mjeri promijenio regulatorni okvir za oblast radio-difuzije. Jedna od najznačajnijih promjena se odnosi na položaj i nadležnosti Agencije za radio-difuziju čiji se dio nadležnosti prenosi na novog regulatora - Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Početak 2009. godine obilježilo je sprovođenje mjera radi pripreme preuzimanja dijela osnovnih sredstava, dokumentacije, pripadajućeg softvera Agencije za radio-difuziju i zaposlenih za obavljanje djelatnosti koja proizilazi iz nadležnosti Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Nakon saglasnosti Savjeta Agencije za radio-difuziju datoj na 189. sjednici od 16.01.2009. godine i saglasnosti Savjeta Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, datoj na 2. redovnoj sjednici od 20.01.2009. godine, dvije agencije su zaključile Sporazum o preuzimanju dijela osnovnih sredstava, dokumentacije, pripadajućeg softvera Agencije za radio-difuziju i zaposlenih za obavljanje djelatnosti koja proizilazi iz nadležnosti Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Saglasno potpisanom sporazumu formirana je zajednička komisija sa mandatom da obavi sve neophodne radnje u cilju sprovođenja odredbi člana 142 stav 5 Zakona o elektronskim komunikacijama.

Imajući u vidu preuzete obaveze, Komisija je sprovela aktivnosti koje se mogu svrstati u sljedeće grupe: preuzimanju zaposlenih; preuzimanje dijela osnovnih sredstava i pripadajućeg softvera ARD; preuzimanje vozila; preuzimanje službene dokumentacije Sektora za tehniku ARD. U okvirima navedenih aktivnosti Komisija je sačinila preglede osnovnih sredstava, dokumentacije, pripadajućeg softvera Agencije za radio-difuziju i zaposlenih za obavljanje djelatnosti koja proizilazi iz nadležnosti Agencije za elektronske komunikacije a koji su predmet preuzimanja i izvršila primopredaju istog.

Početak 2009. godine, u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama, šest zaposlenih Agencije za radio-difuziju je prešlo u Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

*
* *

Upozorenja organa upravljanja Agencije, izrečena u procesu usvajanja Zakona o elektronskim komunikacijama, o nepotpunosti zakonskog okvira koji ovaj akt donosi i negativnih posljedica na dalji razvoj medijske scene, već u januaru 2009. godine su se pokazala tačnim. Naime, na zahtjev Agencije za elektronske komunikacije za davanje saglasnosti povodom raspisivanja javnog tendera za dodjelu radio-frekvencija namijenjenih radio-difuziji, Savjet Agencije za radio-difuziju, zbog nenadležnosti, nije bio u mogućnosti da izda saglasnost za raspisivanje tendera.

Stupanjem na snagu Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore, izvršena je preraspodjela ili ukidanje niza nadležnosti dva regulatora, među njima i onih koje se odnose na propisivanje uslova i sprovođenje postupka dodjele prava na emitovanje/distribuciju radio ili TV programa. Usljed toga, postupak licenciranja emitera i operatora koji vrše distribuciju radio i TV programa do krajnjih korisnika, regulisan je na način da propisuje saradnju Agencije za elektronske komunikacije sa tzv. regulatorom za programske sadržaje. Pri tome nije precizirano da li i koje od tih nadležnosti preuzima/nastavlja da obavlja Agencija za radio-difuziju. U takvoj situaciji, u kojoj nijesu bili definisani način i uslovi pod kojim bi bilo moguće organizovati i sprovesti tender za dodjelu prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija, Savjet Agencije za radio-difuziju nije bio u mogućnosti da izda saglasnost, a ispoštuje važeće pozitivno-pravne propise Crne Gore.

Zahtjev za dobijanje saglasnosti za raspisivanje javnog tendera za dodjelu slobodnih UHF TV radio-difuznih frekvencija u postupku po zahtjevu privrednog društva "Televizija Vijesti" d.o.o., Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost ponovila je u junu 2009.god., nakon usvajanja Zaključka Vlade Crne Gore (akt br. 03-7115 od 04. juna 2009. godine) kojim je preporučeno Agenciji za radio-difuziju da, do usvajanja novog Zakona o elektronskim medijima, obavlja poslove regulatornog organa za programske sadržaje u skladu sa odredbama Zakona o elektronskim komunikacijama.

Savjet Agencije je ostao čvrst u svom stavu, uz obrazloženje da usvajanjem predmetnog zaključka nije "riješeno pitanje nadležnosti za davanje pomenute saglasnosti u smislu citiranih odredbi i da su ostvarene sve pretpostavke da Agencija za radio-difuziju postupi u skladu sa Zakonom o elektronskim komunikacijama", jer se nije radilo o slučaju sukoba nadležnosti. Po mišljenju Savjeta nije postojala osnovanost akta Vlade Crne Gore kojim daje preporuku Agenciji za radio-difuziju da, na određeno vrijeme, vrši određene nadležnosti.

Ispravnost i opravdanost postupaka Savjeta ARD zasnovanih isključivo na važećim zakonskim propisima u Crnoj Gori, a ne na bilo čijim subjektivnim stavovima ili pojedinačnim zahtjevima, potvrđena je i rješenjem Upravnog suda Crne Gore, kojim je odbačena tužba Televizije Vijesti protiv Savjeta ARD zbog njegovih stavova po ovom osnovu.

Stupanjem na snagu dopune Zakona o elektronskim komunikacijama iz oktobra 2009.g., kojom je propisano da će poslove regulatornog organa za programske sadržaje, do stupanja na snagu i primjene zakona koji uređuje oblast elektronskih medija, obavljati Agencija za radio-difuziju prevaziđen je, po mišljenju Savjeta ARD, samo jedan od nedostataka Zakona o elektronskim komunikacijama.

Nakon toga, na 200. Sjednici od 30. oktobra 2009.g., Savjet Agencije za radio-difuziju je razmatrao zahtjeve Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost za dobijanje saglasnosti za raspisivanje tendera za dodjelu radio-difuznih frekvencija i donio odluku o davanju saglasnosti za raspisivanje tendera za dodjelu radio-difuznih frekvencija.

*
* *

Sredinom 2009.g., izdavanjem rješenja o odobrenju za korišćenje radio-frekvencije, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je stavila van snage sve dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala koje je emiterima izdala Agencija za radio-difuziju.

S obzirom da u komunikaciji dvije agencije nije postignuta saglasnost o ispravnosti ove mjere, Agencija za radio-difuziju je sredinom septembra 2009. godine, podnijela žalbu Ministarstvu pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija, kao nadležnom organu za rješavanje u ovoj upravnoj stvari. Podnesenom žalbom je traženo da se izdata rješenja usaglase sa Zakonom o elektronskim komunikacijama uz obrazloženje da je Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost nezakonito stavila van snage i djelove dozvola za prenos i emitovanje radio-difuznih signala, koji regulišu prava i obaveze koji nijesu iz djelokruga njene nadležnosti.

Ne dovodeći u pitanje opravdanost donošenja rješenja o odobrenju, a imajući u vidu član 141. Zakona o elektronskim komunikacijama, Agencija za radio-difuziju je smatrala da je Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost imala pravo da propiše da se stavljaju van snage pojedini djelovi dozvola za prenos i emitovanje koji se odnose na uslove korišćenja dozvola za radio stanice (djelovi Poglavlja III. Dodijeljene radio-difuzne frekvencije) i uslove izgradnje i održavanja infrastrukture (Poglavlje IV. Ograničenja / potpoglavlje 6.3. Obaveze emitera u pogledu izgradnje i održavanja infrastrukture).

Sa druge strane, s obzirom da na Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost nije prenešena nadležnost za regulisanje ostalih segmenata rada emitera (programski aspekt, zaštita autorskog i srodnih prava, prevencija nedozvoljene medijske koncentracije, ...), ona nije imala nadležnost da stavi van snage kompletnu dozvolu koju je Agencija za radio-difuziju, u skladu sa zakonom predviđenom procedurom, izdala emiteru.

Ministarstvo saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija je Rješenjem broj 0703-65/09 od 01.12.2009. godine, rješavajući po žalbi Agencije za radio-difuziju, poništilo rješenja o odobrenju za korišćenje radio-difuznih frekvencija koje je izdala Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Nakon izloženog, Agencija za elektronske komunikacije je donijela rješenja koja su saglasna Zakonu o elektronskim komunikacijama.

Nova rješenja Zakona o budžetu i njihov uticaj na nadležnosti o obaveze Agencije za radio-difuziju

Početak avgusta 2009. godine Skupština Crne Gore usvojila je izmjene i dopune Zakona o Budžetu („Sl.list RCG“, br. 40/01, 44/01, 28/04, 71/05, „Sl.list CG“, br. 12/07, 73/08 i 53/09).

Usvojene izmjene Zakona o budžetu utiču na postojeće ili donose čitav niz novih obaveza Agencije za radio-difuziju kao jednog od nezavisnih regulatornih tijela koje ovaj zakon prepoznaje. Te promjene se odnose, između ostalog, na nadležnost vezanu za usvajanje finansijskih planova i izvještaja.

Stupanjem na snagu usvojenih rješenja prestao je da važi stav 3 člana 28 Zakona o radio-difuziji (č. 61b st. 1 al. 1 Zakona o budžetu). Ukinutom odredbom Zakona o radio-difuziji bilo je propisano da najkasnije 3 mjeseca prije početka svake finansijske godine Agencija usvaja finansijski plan. Na taj način organima Agencije za radio-difuziju oduzeta je ova važna nadležnost za obezbjeđivanje njene finansijske i operativne nezavisnosti od političkih organa.

U nastavku dajemo pregled novina sadržanih u Zakonu o budžetu koje se osnose na prava i obaveze u vezi sa radom Agencija za radio-difuziju:

- nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela utvrđuje predlog finansijskog plana sa planom rada za narednu godinu i određuje predstavnika nezavisnog regulatornog tijela koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri (čl. 23 st. 3 Zakona o budžetu). Nadalje, predlog finansijskog plana i akt o određivanju predstavnika nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela dostavlja Ministarstvu finansija do 30. septembra tekuće godine (čl. 23 st. 4 Zakona o budžetu).
- uz predlog zakona o budžetu države Skupštini se dostavljaju predlozi finansijskih planova sa planom rada za narednu godinu nezavisnih regulatornih tijela, na usvajanje (čl. 27 st. 2 Zakona o budžetu);

- nezavisna regulatorna tijela zaključuju ugovor sa Centralnom bankom za obavljanje bankarskih poslova (čl. 13 st. 2 Zakona o budžetu). Izuzetno, ukoliko Centralna banka ne može organizovati obavljanje ovih poslova nezavisno regulatorno tijelo može zaključiti ugovor za obavljanje tih poslova sa bankom rezidentom države, uključujući i ugovaranje prekoračenja na računu. U tom slučaju nezavisno regulatorno tijelo će, prije zaključivanja ugovora sa bankom rezidentom države, razmotriti savjet Centralne banke o tom pitanju (čl. 13 st. 4 i 5).
- nezavisna regulatorna tijela dužna su da, u roku od 60 dana od dana stupanja na snagu ovog zakona, predlože Centralnoj banci zaključivanje ugovora o obavljanju bankarskih poslova (čl. 61a st. 1 Zakona o budžetu);
- nezavisna regulatorna tijela dužna su da, najkasnije pet godina od dana stupanja na snagu ovog zakona, razliku primitka u odnosu na izdatke na kraju budžetskog perioda transferišu na poseban račun kod Centralne banke u cilju investiranja (čl. 61a st. 1 Zakona o budžetu).
- nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela utvrđuje predlog finansijskog izvještaja sa izvještajem o radu, odnosno stanju za prethodnu godinu i određuje predstavnika nezavisnog regulatornog tijela koji će učestvovati u skupštinskoj proceduri. Predlog finansijskog izvještaja i akt o određivanju predstavnika nadležni organ nezavisnog regulatornog tijela dostavlja Ministarstvu finansija do 30. aprila tekuće godine (čl. 50. st. 2 i 3 Zakona o budžetu).
- nezavisna regulatorna tijela dužna su da dostavljaju finansijske izvještaje Ministarstvu finansija u skladu sa propisom koji donosi Ministarstvo finansija (čl. 53 st. 1 Zakona o budžetu).

U skladu sa navedenim, Savjet Agencije za radio-difuziju je u toku septembra 2009. godine razmatrao mogućnost realizacije ovih obaveza i zaključio sljedeće:

- S obzirom da su svi redovni izvori finansiranja Agencije za radio-difuziju ukinuti od 01. januara 2009. godine i finansiranje se od tada bazira na akumuliranim sredstvima iz ranijeg perioda, do stupanja na snagu Zakona o elektronskim medijima nije moguće planirati bilo kakve prihode. Stoga je nemoguće sačiniti cjelovit predlog finansijskog plana Agencije za radio-difuziju za 2010. godinu. Ono što je jedino moguće je sagledati očekivane troškove Agencije za radio-difuziju sa trenutnim obimom aktivnosti.
- Tek stupanjem na snagu Zakona o elektronskim medijima i pratećih izmjena Zakona o elektronskim komunikacijama, biće zaokružen opseg nadležnosti regulatornog organa za oblast radio-difuzije koji će nastaviti da obavlja poslove Agencije za radio-difuziju. Ujedno će biti redefinisana struktura izvora finansiranja aktivnosti regulatora što će omogućiti ponovno ubiranje zakonom predviđenih prihoda. Tek sagledavanjem tih parametara (opseg nadležnosti, struktura, obim, dinamika uspostavljanja novih izvora,...), moći će se pristupiti izradi realnog predloga finansijskog plana i plana rada za 2010. godinu.

Imajući u vidu propisane obaveze kao i dosadašnju dobru praksu blagovremenog usvajanja i predstavljanja finansijskog plana za određeni period, kao okvira za rad Agencija za radio-difuziju, usvojenim privremenim finansijskim planom dati je pregled očekivanih rashoda ovog organa.

Sa druge strane, prihodnu stranu nije bilo moguće planirati zbog ukidanja svih zakonskih izvora finansiranja.

Moguće, privremeno rješenje bilo bi uvođenje naknada za izdate dozvole za prenos i emitovanje radio-difuznih signala. Na takvu mjeru Savjet Agencija za radio-difuziju se do sada nije odlučio jer bi to značilo značajno povećanje opterećenja za emitere. Jer, nakon stupanja na snagu Zakona o elektronskim komunikacijama emiterima su uvedene obeveze plaćanja naknada za korišćenje odobrenja za radio-difuzne frekvencije i naknada za pokriće troškova administriranja radio-frekvencijskog spektra, što je ukupno na nešto većem nivou u odnosu na jedinstvenu naknadu koju je naplaćivala Agencija za radio-difuziju a koja je uključivala kako tehnički tako i programski monitoring i tzv. koncesionu naknadu za korišćenje frekvencije.

U takvim okolnostima planiranje i izvršavanje programskih aktivnosti biće opredijeljeno isključivo akumuliranim sredstvima iz prošlih godina, pa je Plan o privremenom finansiranju Agencije za radio-difuziju za 2010. godinu programiran u tom okviru (dostupan na veb sajtu Agencije za radio-difuziju www.ardcg.org).

Revizija Zakona o radio-difuziji

Programom rada Vlade Crne Gore za 2009. godinu bilo je predviđeno usvajanje predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radio-difuziji za prvi kvartal godine, dok je za drugi kvartal godine bilo predviđeno usvajanje predloga Zakona o digitalizaciji (tj. o prelasku sa analognih na digitalne zemaljske radio-difuzne sisteme).

Na poziv Ministarstva kulture, sporta i medija, predstavnici Agencije za radio-difuziju su učestvovali u radu Radne grupe za izradu predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radio-difuziji. Pored predstavnice Agencije za radio-difuziju u sastavu Radne grupe nalazili su se i predstavnici: Ministarstva kulture, sporta i medija, Ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, RDC, UNEM, ULES, AKEM.

Na nekoliko sastanka radne grupe učesće je uzela i predstavnica Misije OEBS u Crnoj Gori. Ona je u više navrata podsjetila na potrebu definisanja zakonskih rješenja koja će biti u skladu sa Preporukom Savjeta Evrope br. R (2000) 23 o nezavisnosti i funkcijama regulatornih organa u oblasti radio-difuzije.

Iako je Programom rada Vlade Crne Gore za 2009.g. bilo predviđeno usvajanje Predloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radio-difuziji, radna grupa je zauzela stav da je opravdano pristupiti izradi kompletno novog zakona (koji je tokom protekle godine u nekoliko navrata mijenjao radni naziv: Zakon o elektronskim medijima, Zakon o AVM uslugama).

U svom radu Radna grupa je prepoznala dva seta pitanja na koja je bilo neophodno odgovoriti prije nastavka rada na tekstu zakona. Prvi set pitanja odnosio se na poziciju, organizaciju, nadležnosti, prava i obaveze regulatora, i drugi set pitanja odnosio se na sistem licenciranja lica koja pružaju AVM usluge.

Od ranije prisutna dilema da li u oblasti elektronskih komunikacija i AVM usluga formirati jednu ili dvije agencije, ostala je prisutna i tokom rada Radne grupe. Strategija elektronskih komunikacija je predviđala jednu agenciju sa dva savjeta. Ako se ima u vidu potreba obezbjeđenja nezavisnosti savjeta agencije sa aspekta načina izbora njenog savjeta i finansiranja, u jednoj agenciji kao što je Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost finansiranje bi bilo riješeno ali ne i pitanje nezavisnosti savjeta. Sa druge strane, ako se insistira na nezavisnosti regulatora za programske sadržaje onda je neophodno definisati pitanje održivog finansiranja ukoliko on funkcioniše kao odvojeni subjekt.

Povodom prvog seta pitanja od značaja za izradu Zakona sačinjen je predlog dijela Zakona o elektronskim medijima koji je predviđao da tender/javni konkurs za dodjelu prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija sprovodi Agencija za elektronske medije vodeći računa o strategiji razvoja sektora i usvojenim Planom namjene i Planom raspodjele radio frekvencija. Uz to priređen je set izmjena i dopuna Zakona o elektronskim komunikacijama da bi se ova rješenja istovremeno usvojila od strane Skupštine Crne Gore.

Na žalost, od strane Ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija je dobijeno obavještenje da ne postoji spremnost za usvajanje izmjena i dopuna Zakona o elektronskim komunikacijama u bilo kom dijelu osim obezbjeđenja održivog finansiranja Agencije za elektronske medije. Nadalje, stav ovog Ministarstva je bio da nadležnost za raspisivanje tendera za radio-difuzne frekvencije treba da ostane pri Agenciji za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Saglasno tome, preovlađujući stav u radnoj grupi je bio da u okviru Zakona o elektronskim medijima treba razraditi rješenja kojima se precizira procedura dodjele prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija (Komisija, uslovi, kriterijumi) a sprovodi se u saradnji dvije agencije.

U junu 2009. godine Ministarstvo kulture, sporta i medija je dalo na javnu raspravu Nacrt zakona o elektronskim medijima i uputilo poziv zainteresovanim subjektima da se uključe u javnu raspravu i daju svoje predloge, primjedbe i sugestije.

Ovim povodom, direktor Agencije je obrađivaču dostavio detaljne komentare, predloge i sugestije koje se mogu naći na veb sajtu Agencije¹.

U primjedbama je istaknuto da je inoviranje regulatornog okvira za oblast telekomunikacija i radio-difuzije, radi usklađivanja sa EU standardima, zadatak definisan procesom stabilizacije i pridruživanja EU. Na taj način Crna Gora treba da stvori početne uslove za kreiranje i vođenje politike u oblasti sektora elektronskih komunikacija i audio-vizuelnih usluga u skladu sa EU principima i smjernicama. Ne treba zaboraviti ni obaveze preuzete od strane Crne Gore kao članice Savjeta Evrope. Pri tome posebno su istaknute obaveze vezane za primjenu Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama kao i niza drugih instrumenata kojima se zemlje članice Savjeta Evrope obavezuju da usvoje i primjenjuju standarde vezane za slobodu izražavanja i informisanja.

Naglašeno je da proces usvajanja i dotadašnja implementacija Zakona o elektronskim komunikacijama, kao i proces izrade novog Zakona o elektronskim medijima i Zakona o digitalizaciji, ukazuju da se sve to dovodi u pitanje i, na žalost, kompletan proces razvoja ovog sektora usporava ili čak vraća unazad, uz sve teže uslove rada emitera i regulatora. Okosnicu primjedbi predstavljala su dva pitanja:

1. Položaj, opseg nadležnosti, nezavisnost, izvori i održivost finansiranja i odgovornost nezavisnog regulatora. Ocijenjeno je da se Nacrtom zakona nude rješenja koja predstavljaju korak unazad u odnosu na rješenja iz 2002. godine, koja su u značajnoj mjeri bila usaglašena sa Preporukom Savjeta Evrope (2000) 23 o nezavisnosti i funkcijama regulatornih organa. Pri tome je posebno uzeta u obzir preporuka Savjeta Evrope da "pravila koja se tiču regulatornih organa za oblast radio-difuzije, posebno njihovog sastava, predstavljaju ključni element njihove nezavisnosti. Ona otuda treba da budu utvrđena tako da ih zaštite od bilo kakvog uplitanja prije svega političkih snaga ili ekonomskih interesa". Ukazano je da je aktuelnost ove Preporuke u okviru obaveza zemalja članica potvrdila i Deklaracija Savjeta Evrope usvojena u martu 2008. godine, a posvećena je upravo nezavisnosti i nadležnostima regulatornih organa u sektoru radio-difuzije.
2. Rješenja iz Nacrta zakona o elektronskim medijima koja se odnose na odobrenja za pružanje AVM usluga, zanemarila su potrebu regulisanja nadležnosti, prava i obaveza regulatora za elektronske medije u postupku dodjele prava na korišćenje radio-difuznih frekvencija, tj. u toku pripreme i realizacije konkursa za dodjelu tih prava. Ukoliko se emitovanje radio ili TV programa zasniva na korišćenju radio-difuznih frekvencija, ostvarivanje prava na njihovo korišćenje je prvi uslov za početak pružanja AVM usluga, a čak i da je opredjeljenje predlagača Zakona da nova agencija nema nadležnosti u ovom postupku, ostaje nejasno u kojoj proceduri se stiče pravo na emitovanje radio i/ili TV programa posredstvom digitalnog radio-difuznog sistema na frekvencijama u opsezima VHF i UHF, koje su dodijeljene operatoru multipleksa zemaljske digitalne radio-difuzije.

„To sve jasnije ukazuje na odsustvo vizije i valjanih opredjeljenja o ulozi nezavisnog regulatornog tijela za radio-difuziju, odnosno sektora audiovizuelnih medijskih usluga u Crnoj Gori u kojem će emiteri imati realne i održive uslove za nesmetan rad i razvoj“.

(Izvod iz Primjedbi na Nacrt zakona o elektronskim medijima, jul 2009.)

U organizaciji OEBS, Savjeta Evrope i Delegacije Evropske komisije, organizovana su dva okrugla stola a ove organizacije su pripremile i dostavile detaljne analize nacrta zakona. Krajem javne rasprave, ove organizacije su dostavile i set preporuka i sugestija za dalje poboljšanje nacrta zakona. Među njima su i sljedeće:

¹ http://www.ardcg.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=51&Itemid=26

1. Komentari, sugestije i prijedlozi dobijeni tokom javne rasprave trebalo bi da se iskoriste za preispitivanje pojedinih rješenja koja su već sadržana u Nacrtu zakona, ili za definisanje novih rješenja u cilju njihovog usaglašavanja sa evropskim standardima.
2. Zakonom bi trebalo jasnije regulisati poziciju, prava i nadležnosti nezavisnog regulatornog organa, odnosno Agencije za elektronske medije.
3. Međunarodni stručnjaci (Savjet Evrope, OSCE) istakli su da nekoliko odredbi Zakona o elektronskim komunikacijama predstavljaju direktnu prepreku implementaciji Zakona o elektronskim medijima i nezavisnosti Agencije za elektronske medije. Ukoliko ove odredbe nijesu međusobno usklađene, može se ispostaviti da je teško sprovesti Nacrt zakona o elektronskim medijima, dok će rad elektronskih medija biti prepušten nadzoru dva regulatora, koji imaju nejasno određene nadležnosti, prava i obaveze.
4. Posebnu pažnju treba posvetiti izvorima finansiranja Agencije, u cilju obezbjeđenja održivog i stabilnog okvira za finansijsku nezavisnost regulatornog organa za oblast radio-difuzije.
5. Nacrt crnogorskog zakona o elektronskim medijima zahtijeva dodatno usklađivanje sa odgovarajućim direktivama Evropske Unije. Nacrt zakona ukazuje na postojanje određenog broja neslaganja sa Direktivom o audio-vizuelnim medijskim uslugama kao i sa drugim direktivama, prije svega sa direktivom Evropske Unije u oblasti e-trgovine i direktivom o uslovnom pristupu.
6. U skladu sa predloženim izmjenama i dopunama vladinog Zakona o elektronskim komunikacijama u kojem je navedeno da će Agencija za radio-difuziju biti zadužena za regulisanje sadržaja, neophodno je dodatno pojasniti saradnju između Agencije za elektronske komunikacije i agencije zadužene za emitovanje programa u procesu dodjele frekvencija, kao i ulogu različitih tijela u tom procesu. Procedura definisana aktuelnim Zakonom o elektronskim komunikacijama ostaje i dalje nejasna po tom pitanju, pa priprema amandmana ovog Zakona ili izrada novog zakona o elektronskim medijima treba da se shvate kao prilika da se uvedu neophodna objašnjenja koja bi bila komplementarna važećim odredbama.
7. Dalji rad na Zakonu o elektronskim medijima treba da bude koordiniran sa aktivnostima izrade i usvajanja novog Zakona o digitalizaciji (tj. prelasku sa analognih na digitalne zemaljske radio-difuzne sisteme) i izmjena i dopuna Zakona o elektronskim komunikacijama kako bi se definisao konzistentan i komplementaran set zakona koji treba da čine osnovni okvir za pružanje audio-vizuelnih medijskih usluga.
8. Radi obezbjeđivanja usaglašenosti sa rješenjima sadržanim u Nacrtu zakona o elektronskim medijima, u Zakon o elektronskim komunikacijama trebalo bi unijeti, kroz izmjene i dopune, set komplementarnih odredbi koje se odnose na prava i obaveze Agencije za elektronske medije.
9. Sve komentare, sugestije i prijedloge dobijene u toku javne rasprave trebalo bi učiniti dostupnim svim zainteresovanim stranama.
10. Učesnici okruglog stola predlažu da se predstavnici Ministarstva kulture, sporta i medija i Ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija sastanu i usaglase sporna pitanja.

Krajem 2009. godine Ministarstvo kulture, sporta i medija je priredilo inoviranu verziju Zakona o elektronskim medijima kao i set neophodnih izmjena i dopuna Zakona o elektronskim komunikacijama kako bi ova dva zakona imala kompatibilna i održiva rješenja.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2010. godinu usvajanje ova dva preldoga zakona je predviđeno da drugi kvartal.

Izrada Zakona o digitalizaciji

Savjet Agencije za radio-difuziju je, nakon dvomjesečne javne rasprave, u aprilu 2008. godine usvojio Strategiju prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme u Crnoj Gori. Neki od glavnih ciljeva definisanih strategijom su:

- najkasnije do 31.12.2012. godine ugasi analognu radio-difuziju u Crnoj Gori (ciljani datum).
- stvoriti održiv regulatorni okvir za što skorije uvođenje sistema digitalne radio-difuzije i omogućavanje procesa prelaska sa analognih na digitalne radio-difuzne sisteme i njihovog nesmetanog razvoja nakon ciljanog datuma.

Ovi ciljevi su saglasni sa Nacionalnim programom integracija Crne Gore u EU (NPI) za period 2008 – 2012. (dio 3.10.3. - Audiovizuelna politika), kojim je bilo predviđeno usvajanje Zakona o digitalizaciji još u 2008. godini.

Programom rada Vlade Crne Gore za 2009. godinu bilo je planirano usvajanje predloga Zakona o digitalizaciji za drugi kvartal, a njegovim izmjenom usvajanje je pomjereno za treći kvartal. Na poziv Ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija, Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost je formirala Radnu grupu za izradu Nacrta zakona o prelasku sa analognih na digitalne zemaljske radio-difuzne sisteme. Radna grupa je završila rad i početkom jula 2009. godine Ministarstvu saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija dostavila nacrt zakona.

Kako bi se izbjegle negativne posljedice usvajanja predloženih rješenja, koja nijesu komplementarna ili konzistentna sa rješenjima sadržanim u sistemskim zakonima (Zakon o elektronskim komunikacijama i nacrt Zakona o elektronskim medijima), Agencija je nadležnim ministarstvima ukazala na sljedeća pitanja:

Po prirodi stvari, **Zakon o digitalizaciji treba da bude saglasan rješenjima sadržanim u Zakonu o elektronskim komunikacijama i Zakonu o elektronskim medijima.**

Prilikom rada na nacrtu jasno je identifikovana potreba izmjena i dopuna Zakona o elektronskim komunikacijama. Međutim, predstavnici Ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija su u kontinuitetu izričito tvrdili da ne postoji spremnost da se do sredine 2010. godine pristupi izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama. Tako je nepromjenljivost ovog zakona radnoj grupi nametnuta kao polazna pretpostavka, pa su rješenja tražena isključivo u okvirima koje definiše taj zakon.

S obzirom na uočene probleme u implementaciji Zakona o elektronskim komunikacijama, Agencija za radio-difuziju je u kontinuitetu ukazivala na potrebu da se paralelno sa predlogom Zakona o elektronskim medijima i predlogom Zakona o digitalizaciji usvoji i predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o elektronskim komunikacijama. U suprotnom, jedan broj značajnih pitanja ostao bi neregulisan zato što rješenja u tri zakona nijesu međusobno usaglašena a njihova implementacija sinhronizovana.

Zakon o digitalizaciji, kao "specijalni" zakon za određeno pitanje/proces, treba da doprinese intenziviranju razvoja tržišta audiovizuelnih medijskih usluga (AVM usluga).

To je zakon kojim se dodatno preciziraju prava i obaveze države i regulatora u procesu digitalizacije radio-difuzije kao okosnice daljeg razvoja audiovizuelnog medijskog sektora. Prava i obaveze emitera i distributera/operatora (pružalaca AVM usluga) treba da se oslanjaju na set prava i obaveza iz Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o elektronskim medijima. Ovim zakonom treba razraditi samo izuzetke koji se odnose na RDC, RTCG i postojeće emitere, odnosno rješenja koja će se primjenjivati samo u fazi prelaska na nove sisteme, ali ne i nakon datuma konačnog gašenja analogne radio-difuzije.

Nacrt koji je sačinila radna grupa ne bazira se na ovom opredjeljenju, već na rješenju da se ovaj zakon primjenjuje i nakon isteka prelaznog perioda. Opravdanost donošenja Zakona o digitalizaciji postoji samo ako on sadrži rješenja koja su konkretna, vremenski ograničena i ne ostavljaju prostor i potrebu kasnije detaljne razrade. U suprotnom, postavlja se pitanje zašto ta rješenja nijesu ugrađena u Zakon o elektronskim komunikacijama ili Zakon o elektronskim medijima, kao sistemske zakone.

Nadležnosti, procedure, prava i obaveze u procesu licenciranja, propisivanja uslova za gradnju i korišćenje i pružanje usluga treba da budu regulisani Zakonom o elektronskim komunikacijama i Zakonom o

elektronskim medijima. Zakon o digitalizaciji ne bi trebalo da ponavlja sistemska rješenja već samo da reguliše izuzetke od rješenja definisanih sistemskim zakonom.

Jedno od centralnih pitanja zakona je sistem autorizacije/registracije za pristup i korišćenje elektronskih komunikacionih mreža za pružanje AVM i drugih usluga koje se mogu pružati uz AVM usluge unutar multipleksa (MUX).

Narušen je princip "one stop shop", koji je do sada bio prisutan u licenciranju djelatnosti povezanih sa pružanjem AVM usluga. Predmetni zakon, kao i proces izrade Zakona o elektronskim medijima, potvrđuju da postoji konfuzija oko toga šta je suština u obavljanju ove djelatnosti. Dodjela frekvencija je potreban, ali ne i dovoljan uslov za početak obavljanja AVM djelatnosti. Ova djelatnost može da počne da se obavlja tek dobijanjem dozvole (ili sprovođenjem drugog upravnog postupka) Agencije za elektronske medije kao regulatora za pružanje ovih usluga.

Predložena procedura dodjele prava na MUX, kao radio-difuzne frekvencije, koji sprovodi Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, razlikuje se od procedure tendera iz Zakona o elektronskim komunikacijama i ne predviđa bilo kakvu saradnju sa regulatorom za elektronske medije.

Na ovaj način se pojačava rješenje kojim se regulator za elektronske medije isključuje iz procesa dodjele radio-difuznih frekvencija. Dakle, kompletan tender pokreće se i sprovodi prema uslovima koje definiše Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost.

Agencija za radio-difuziju je izrazila snažne rezerve u vezi sa ovakvim rješenjem. Smatrala je da proceduru dodjele radio-difuznih frekvencija iz Zakona o elektronskim komunikacijama treba razraditi ili Zakonom o digitalizaciji ili Zakonom o elektronskim medijima, ali ne usvajanjem rješenja koja predstavljaju korak unazad u odnosu i na važeća rješenja.

Za ovaj zakon je važno i pitanje koje lice treba da bude nosilac prava na korišćenje MUXa (operator MUXa ili operator mreže). Agencija za radio-difuziju smatra da bi operator MUXa trebalo da bude lice koje je steklo pravo na korišćenje ograničenog resursa za pružanje AVM usluga i nosilac odobrenja za korišćenje frekvencije.

S obzirom da se radi o frekvencijama koje su primarno dodijeljene za radio-difuznu sužbu, radi se o pružaocu AVM usluge, tj. distributeru saglasno nacrtu Zakona o elektronskim medijima. Imajući u vidu da MUX operator dodijeljeni MUX može a ne mora da koristi za distribuciju svojih ili tuđih, domaćih ili stranih TV programa, to u proceduri dodjele prava na korišćenje MUXa značajno mjesto mora imati Agencija za elektronske medije prilikom definisanja uslova korišćenja MUXa. U krajnjoj liniji operator MUXa je jedna vrsta distributera "paketa programa" putem zemaljske radio-difuzije (sa ili bez uslovnog pristupa). Imajući to u vidu, na njega se moraju odnositi prava i obaveze kao i u slučaju ostalih ponuđača AVM usluga sa uslovnim ili bezuslovnim pristupom (zaštita maloljetnika, prava osoba sa invaliditetom, autorska prava, oglašavanje,...). Nacrt zakona ne odražava ovo opredjeljenje već se bazira na rješenju prema kojem je operator predajničke mreže nosilac prava na korišćenje MUXa kao radio-difuzne frekvencije i nosilac odobrenja.

Agencija za radio-difuziju smatrala je da proceduru donošenja plana raspodjela za zemaljsku radio-difuziju treba detaljnije definisati ovim zakonom.

Procedura donošenja Plana raspodjele definisana je članom 64. Zakona o elektronskim komunikacijama, pa zakonom o digitalizaciji treba samo razraditi sadržaj ovog dokumenta u dijelu koji se odnosi na digitalnu zemaljsku radio-difuziju. Prije svega, treba definisati parametre za barem dvije mreže za nacionalno pokrivanje signalima digitalne televizije, parametre određenih regionalnih/lokalnih mreža, broj programa po multipleksu, raspoložive kapacitete za pojedinačne programe, kao i mreže kojima bi se zadovoljile potrebe emitera radijskog i televizijskog programa lokalnog karaktera. Na osnovu ovako definisanih parametara bili bi stvoreni uslovi za jednostavnije rješenje pitanja koja se odnose na realizaciju prve i svih ostalih mreža digitalne zemaljske radio-difuzije.

Jedina uspješna tranzicija sa analogne na digitalnu radio-difuziju biće ona koja omogućiti postojećim emiterima što blaži prelazak na novu tehnologiju, bez značajnijeg gubitka zone servisa. Kao važan mehanizam za uspješno i blagovremeno sprovođenje procesa trebalo bi definisati rokove, sadržaj i nadležnosti za usvajanje i realizaciju simulcast plana. S obzirom da se zakonom definišu samo strateška rješenja (datum početka i trajanje

simulkasta, datum gašenja analogne radio-difuzije,...), simulkast planom treba razraditi detalje koji zavise od (1) uslova za početak korišćenja prvog MUXa (bez tendera za RTCG i realizaciju tendera za ostale emitere u preostalom dijelu prostora); (2) uslova za početak korišćenja ostalih MUXova i (3) usvajanje specifikacije predajničko – prijemničke opreme.

Iskustva zemalja EU koje bilježe značajan progres ili su završile ovaj proces potvrđuju veliki značaj jasne, efikasne i blagovremene međusektorske koordinacije i jasne podjele nadležnosti i odgovornosti za pojedine aspekte realizacije procesa.

Upravo zbog toga Agencija za radio-difuziju je ukazala da treba razmotriti potrebu formiranja tijela (savjet, komisija ili sl.) koje bi bilo zaduženo za koordinaciju procesa, praćenje sprovođenja i predlaganje korekcionih mjera kako bi se određeni rokovi, prava i obaveze ispoštovali. Imajući u vidu kompleksnost procesa i međusobnu uslovljenost njegovih faza ukazano je da za koordinaciju treba imati u vidu sljedeće subjekte: Univerzitet Crne Gore – Elektrotehnički fakultet; Agenciju za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost; Agenciju za elektronske medije (radni naziv); nadležni državni organ za medije i sektor audiovizuelnih usluga (Ministarstvo kulture, sporta i medija); nadležni državni organ za sektor elektronskih komunikacija (Ministarstvo pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija); nadležni državni organ za informaciono društvo i ICT (Ministarstvo za informaciono društvo); RDC i RTCG, kao i udruženja emitera i distributera (pružaoća audiovizuelnih medijskih usluga) i operatora mreža za elektronske komunikacije.

Jednostavan pristup blagovremenim i ažuriranim informacijama, kontinuirana promotivno-edukativna kampanja i mobilizacija svih subjekata prepoznati su kao ključni aspekti ubrzanje procesa implementacije digitalnih radio-difuznih servisa. Jedan od najvažnijih koraka je blagovremeno informisanje korisnika o konačnom datumu gašenja analognih radio-difuznih servisa. Upravo zbog toga Agencija za radio-difuziju je istakla da se zakonom moraju jasno definisati nadležnosti, prava i obaveza po osnovu planiranja i sprovođenja efikasne, jasne i blagovremene promotivne kampanja.

Promocija digitalne televizije

Imajući u vidu dosadašnje korake vezane za uvođenje digitalne radio-difuzije u Crnoj Gori, u toku 2009. godine Agencija za radio-difuziju je prepoznala potrebu za snažnijom promocijom digitalne televizije.

U tom pogledu posebno su važne aktivnosti na upoznavanju šire javnosti sa sistemima digitalne televizije. Ove aktivnosti Agencije za radio-difuziju su značajno bile ograničene nemogućnošću konkretnog pokazivanja osnovnih prednosti praktičnog aspekta rada ovih sistema na prijemnoj strani tj. na strani korisnika.

Vođeni time, u Agenciji za radio-difuziju je u toku 2009. godine realizovana nabavka opreme za prezentaciju rada digitalne televizije. Nabavljena oprema obezbjeđuje praktičnu prezentaciju različitih načina prijema digitalne televizije standardne i visoke definicije. Nadalje, nabavkom ove opreme stvorene su mogućnosti da Agencija vrši ispitivanja prijemne opreme digitalne televizije bilo da se radi o set-top-box-u (STB) ili integrisanom TV prijemniku (IDTV).

Agencija je imala u vidu, da se nabavljena oprema u inicijalnoj fazi može koristiti za uspješnu promociju projekta digitalne televizije, a kasnije i za samu razvojnu fazu Agencije, u smislu njenog daljeg angažovanja na standardizaciji ovih sistema, prije svega u smislu izbora određenog sistema kompresije, adekvatnog izbora prijemne opreme krajnjih korisnika digitalne televizije i sl.

Realizovano rješenje omogućava adekvatno testiranje bilo koje prijemne opreme, bilo da se radi o STB-u ili IDTV prijemniku koji ima mogućnost prijema signala digitalne televizije i radija bez posredstva STB-a.

Priprema odgovora na upitnik Evropske komisije

U toku 2009. godine, predstavnici stručnih službi Agencije za radio-difuziju aktivno su participirali u pripremi odgovora na upitnik Evropske komisije za ocjenu zahtjeva Crne Gore za članstvo u EU.

U fokusu ovih aktivnosti bile su sljedeće oblasti:

- Poglavlje 10: Infomaciono društvo i mediji odnosno oblasti audio-vizuelne politike (zakonski okvir u oblasti medija i njegova usklađenost sa međunarodnim standardima, primjena AVMS Direktive, pozicija, nadležnosti i finansiranje regulatornog organa za oblast radio-difuzije, licenciranje, prava i obaveze medija, prekogranično emitovanje i distribucija AVM usluga, ...) i usluga informacionog društva (usluge sa uslovnim pristupom).
- Poglavlje 7: Pravo intelektualne svojine odnosno oblasti kablovskog reemitovanja.
- Poglavlje 8: Politika konkurencije odnosno pitanja vezana za poziciju, prava i obaveze javnih-radio difuznih servisa.
- Poglavlje 28: Zaštita potrošača i zdravlja odnosno oblast zaštite potrošača (uloga, prava i obeveze elektronskih medija).

***Kontaktirajte
Agenciju za radio-difuziju
na ard@ardcg.org***

***Saznajete više
na našem sajtu
www.ardcg.org***

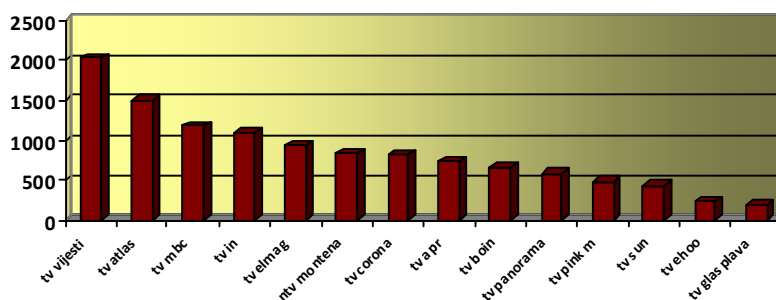
III PRAĆENJE REALIZACIJE OBAVEZA IZ IZDATIH DOZVOLA

U okviru nadzora nad radom emitera sa aspekta poštovanja programskih standarda kao i ostalih uslova iz izdatih dozvola, Agencija za radio-difuziju je **izrekla jednu kaznenu mjeru**. Radilo se o upozorenju, izrečenom marta 2009. godine, Privrednom društvu "In Co" d.o.o. iz Podgorice, emiteru "Televizija IN", zbog kršenja Pravilnika o oglašavanju i sponzorstvu u elektronskim medijima odnosno prekoračenja dozvoljenog trajanja oglašavanja. Datum izricanja: 24.03.2009. g..

U aprilu je sprovedena analiza i urađen **Izveštaj "Komerrijalne tv stanice u Crnoj Gori - učešće sopstvene produkcije za period 04.04.2009. – 10.04.2009"**. Izveštajem je obuhvaćeno 14 TV stanica: TV Vijesti, TV IN, TV Elmag, TV MBC, TV Atlas, NTV Montena, TV Ehoo, TV Pink M, TV Sun, TV Boin, TV APR, TV Panorama, TV Corona i TV Glas Plava.

Cilj analize bio je utvrđivanje obima i strukture sopstvene produkcije i njihovo učešće u ukupnom programu komercijalnih tv stanica koje su učestvovala na konkurs za XII raspodjelu sredstava iz Fonda Agencije za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima. U sopstvenu produkciju svrstani su programi koji su kreirani, uređeni i realizovani od strane posmatranog emitera. Kao programi iz sopstvene produkcije nijesu tretirani: reemitovani programi drugih stanica, kupljeni programi, ekonomsko propagandni programi, reprizirani programi iz sopstvene produkcije i sl.

Na narednom grafiku i tabeli dat je prikaz / pregled sopstvene produkcije (u minutima) posmatranih tv stanica i njeno procentualno učešće u ukupno emitovanom programu.

R.B.	NAZIV MEDIJA	SOPSTVENA PRODUKCIJA 04.04.2009. – 10.04.2009.	UČEŠĆE U UKUPNOM PROGRAMU-%
1	TV Vijesti	2024	20,07
2	TV Atlas	1508	14,96
3	TV MBC	1177	11,67
4	TV IN	1093	10,84
5	TV Elmag	934	9,26
6	NTV Montena	838	8,31
7	TV Corona	814	8,07
8	TV APR	742	7,36
9	TV Boin	658	6,52
10	TV Panorama	578	5,73
11	TV Pink M	483	4,79
12	TV Sun	440	4,36
13	TV Ehoo	231	2,29
14	TV Glas Plava	200	1,98
UKUPNO:		11720	

Tabela 1.

Dakle, u naznačenom periodu najviši procenat sopstvene produkcije u ukupno emitovanom programu ostvarila je TV Vijesti - 20.07%, potom TV Atlas - 14.96% i TV MBC - 11.67%, a najmanji procenat ostvarila je TV Glas Plava - 1.98%.

U oktobru 2009. Agenciji je podniet prigovor na rad kabl-operatora „Montenegro kabl“ d.o.o. kao pružaoca usluge distribucije radio i TV programa do krajnjih korisnika. Podnosilac prigovora je naveo da „Montenegro kabl“ d.o.o. na istoj frekvenciji na kojoj se emituje kanal "Explorer" nakon (ili približno oko) 23.00h emituje program "Private Space", koji je pornografskog karaktera. Nakom upućivanja zahtjeva za izjašnjenje, „Montenegro kabl“ je obavijestio Agenciju da je zbog tehničkih problema u Glavnoj stanici Podgorica došlo do „prebacivanja“ program „Private Space“, na kanal na kojem se distribuira „Explorer“. Uočena nepravilnost je otklonjena u najkraćem roku.

U novembru 2009.g. Savjet Agencije je razmatrao informaciju Sektora za monitoring Agencije za radio-difuziju o programskim sadržajima u tzv. "reality" i drugim programima u elektronskim medijima (tipa „Veliki brat“, „Trenutak istine“ i sl.) koji su vulgarnim i neprimjerenim sadržajima izazvali burne negativne reakcije u cmogorskoj javnosti. Agencija za radio-difuziju je nakon registrovanja ovih sadržaja, u direktnom kontaktu sa menadžmentom TV Pink M ukazala na ove probleme i upozorila da vrijeme emitovanja takvih programskih sadržaja nije u skladu sa Odlukom o minimalnim programskim standardima u elektronskim medijima, kao i da je obaveza emitera da blagovremeno emituju vizuelno upozorenje o njihovoj neprikladnosti za određene grupe gledalaca. Televizija Pink M je na osnovu upozorenja Agencije donijela odluku da se emitovanje programa „Trenutak istine“ pomjeri iza 23 sata, a da se njegovo repriziranje izostavlja iz programske šeme. Takođe, emiter TV Pinka M se obavezao da se "reality" program „Veliki brat“ u terminima u 11 i 18 sati emituje sa znakom o potrebnjoj „roditeljskoj pažnji“ i da se emitovanje pregleda dana pomjeri nakon 23 sata.

Podržane kampanje

Tokom 2009.g. Agencija za radio-difuziju je nastojala da svojim djelovanjem pomogne akcije i kampanje prepoznate kao aktivnosti od izuzetnog društvenog značaja.

Podršku temama od javnog značaja Agencija je realizovala tako što je obavještavala emitere da emitovanje spotova neće biti uračunato u dozvoljenu kvotu dnevnog oglašavanja, što je emiterima dalo mogućnost da obezbijede učestalije emitovanje spotova i snažnije promovišu date kampanje. Takođe smo u nekoliko navrata apelovali da i sami emiteri pripremaju i emituju priloge posvećene različitim temama od opšteg interesa i značaja.

Podržane kampanje tokom 2009.g.:

- Javna kampanje Uprave policije o promovisanju bezbjednosti u saobraćaju;
- Projekat sezonskog zapošljavanja mladih u Crnoj Gori pod nazivom „Ljeto za zaradu“, u organizaciji NVO Tvrđava i Zavoda za zapošljavanje Crne Gore, pod pokroviteljstvom Vlade Crne Gore, a uz podršku Ministarstva prosvjete i nauke i Ministarstva turizma i zaštite životne sredine;
- Projekat „Selektivno sakupljanje otpada“, vezan za implementaciju Zakona o upravljanju otpadom i usmjeren na jedinice lokalne samouprave u cilju stvaranja uslova za poboljšanje ukupnih ekoloških standarda u Crnoj Gori.
- Kampanja Ministarstva za ljudska i manjinska prava „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“.

Tokom 2009. godine Agencija za radio-difuziju je nastavila aktivnosti u cilju ostvarivanja i zaštite autorskog i srodnih prava u oblasti elektronskih medija. Uloženim naporima Agencije ali i stečenim iskustvima samih emitera i operatora, donekle je unaprijeđena praksa koja pokazuje različit stepen razumijevanja procesa sticanja, ostvarivanja i zaštite ekskluzivnih prava prikazivanja pojedinih programskih sadržaja.

Agencija za radio-difuziju je tokom 2009. godine najviše razmatrala slučajeve ostvarivanja i zaštite ekskluzivnih prava na emitovanje atraktivnih sportskih i zabavnih programa kao što su prenosi takmičenja "Formula 1", različite fudbalske lige (španska, italijanska i sl.), „Wimbledon 2009“, Evropskog prvenstva u košarci, reality programa "Survivor" i serijski program „Na terapiji“.

IV MEĐUNARODNA SARADNJA

Međunarodna unija za telekomunikacije, u saradnji sa Ministarstvom za telekomunikacije i informaciono društvo Republike Srbije, organizovala je u aprilu 2009. godine **Regionalni seminar i ministarski okrugli sto o prelasku sa analognog na digitalno emitovanje televizijskog programa u centralnoj i istočnoj Evropi**. Ovo je bila prva ministarska konferencija u oblasti digitalizacije koja je održana u regionu. Skup je otvorio generalni sekretar Međunarodne unije za telekomunikacije dr Hamadoun Touré zajedno sa srpskom ministarkom Jasnom Matić.

Skup je omogućio razmjenu iskustava i predstavljanje tehničkih, regulatornih i ekonomskih izazova za prelazak sa analognog na digitalno emitovanje televizijskog i radio programa, kao i načina za njihovo prevazilaženje. Predstavnici zemalja u regionu izložili su svoja iskustva i dosadašnje rezultate, a stručnjaci Međunarodne unije za telekomunikacije predstavili su studije slučajeve i analizu evropskih iskustava u ovom procesu. Osim toga skup je pokazao da su iskustva i trendovi u pojedinim zemljama dosta različiti te da harmonizacija tehničkih, ekonomskih i regulatornih pitanja predstavlja posebno kompleksan izazov koji treba na vrijeme prepoznati od strane svih zainteresovanih strana (vlada, regulatora, medija ali i opšte javnosti). Na seminaru je potvrđeno da se pojedine zemlje ili regioni nalaze u različitim fazama prelaska na digitalnu TV. Ipak, to je istovremeno bila dobra prilika da se predstave različita iskustva i preporuke za preduzimanje ili izbjegavanje određenih mjera.

Iz Crne Gore, pored predstavnika Agencije za radio-difuziju, učestvovao je i ministar pomorstva, saobraćaja i telekomunikacija, kao i predstavnici Agencije za elektronske komunikacije i Radio-difuznog centra Crne Gore. U toku dvije sesije posvećene stanju u pojedinim zemljama CEE regiona, predstavnici njihovih administracija ili ITU dali su sažete informacije o dosadašnjim aktivnostima te planovima vezanim za proces prelaska. Stanje u Crnoj Gori je predstavila predstavnica Agencije za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost, a emitovan je i 20-minutni film o emisionim/prenosnim kapacitetima RDC-a.

Skup je potvrdio da su skoro sve zemlje u okruženju već započele proces planiranja i regulisanje procesa prelaska sa analogne na digitalnu radio-difuziju. Na taj proces utiču kako društveno-ekonomske okolnosti pojedine zemlje, tako i dosadašnja praksa i trendovi razvoja tržišta elektronskih komunikacija i AVM usluga. Kao potreba se nameće konstantno praćenje razvoja situacije u zemljama okruženja kao i šire, kako bi se izbjegle greške i rješenja koja su se jasno pokazala lošim. Na taj način se situacija da je Crna Gora još uvijek u dosta ranoj fazi planiranja i sprovođenja procesa prelaska može iskoristiti i pretvoriti u prednost.

Sa druge strane, skup je pokazao da ne treba suviše relaksirano gledati na rok koji je predvidjela EU za kompletno gašenje analognog emitovanja. Jer, iako ostvarenju tog cilja možda neće doprinijeti emiteri, veliki pritisak za poštovanje tog roka može se očekivati od mobilnih operatora koji su snažno zainteresovani za pristup UHF opsegu. S obzirom na aktivnosti koje već sprovodi Evropska komisija bilo bi nerealno očekivati da neće doći do značajnog pomaka ka odluci da se određeni UHF podopseg harmonizuje i koordinira za mobilne usluge.

*
* * *

U organizaciji Udruženja nezavisnih elektronskih medija (UNEM) i Savjeta Evrope u Budvi je, u julu 2009. godine održan **Seminar „Izazovi digitalizacije u zemljama Zapadnog Balkana“**. Skup je bio posvećen razmjeni informacija o iskustvima i izazovima vezanim za ovaj proces posebno imajući u vidu različite faze planiranja ili implementacije sa kojima se pojedine zemlje zapadnog Balkana suočavaju.

Na skupu su učestvovali predstavnici regulatornih organa i medija iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije i Slovenije. Iskustva zemalja koje su odmakle u ovom procesu predstavili su gosti iz Finske i Velike Britanije.

Na ovom skupu je predstavnik ministarstva saobraćaja, pomorstva i telekomunikacija Crne Gore najavio intenziviranje rada na zakonu o digitalizaciji kao i neka od rješenja sadržanih u radnoj verziji koju je sačinila radna grupa (vidi dio Izvještaja o Zakonu o digitalizaciji).

Jedan od glavnih zaključaka i preporuka skupa bila je potreba blagovremene i otvorene debate o dinamici i rješenjima koja se predviđaju za ovaj proces. Samo na taj način, ukazano je, mogu se izbjeći negativne posljedice kašnjenja i donošenja odluka bez dovoljno informacija o potrebnim ulaganjima u opremu i druge resurse neophodne za optimalizaciju ovog procesa.

*
* *
*

U Dresdenu (Njemačka) je polovinom oktobra 2009.g. održan **30. sastanak EPRA-e**.

U okviru plenarne sjednice "Nelinearne usluge: Izazovi za razvoj tržišta & regulaciju" razmatrana je uloga regulatora u cilju pomirenja različitih interesa novih korisnika i pružaoca usluga, da uvaži različita mišljenja, potrebe i trendove. Pri tome, istaknuto je da regulator treba da obezbijedi zaštitu gledalaca i fer konkurenciju između linearnih i nelinearnih usluga.

Iako AVM Direktiva ostavlja pravo zemljama da definišu način njene primjene, ukazano je da postoji snažna potreba za definisanje minimalnih standarda. Francusko iskustvo ukazuje na značaj postavljanja dobrog i realnog okvira koji daje jasan odgovor na pitanja obima regulacije, opsega usluga koje njemu podliježu kao i organa nadležnog za regulaciju. Neophodno je prepoznati činjenicu da internet briše neke ranije prepoznate granice i zahtijeva modifikaciju važećih pravila. Jasno je da će prestroga regulacija odvrati pružaoce usluga i motivisati ih da traže regulatorno povoljnija okruženja. Iako se prepoznaje da nadležnost regulatora treba da bude ista ili slična kao u slučaju linearnih usluga, ono što predstavlja izazov je definisanje tačne adrese na kojoj se nalazi uređivačka odgovornost tj. gdje se donose uredničke odluke. U tom smislu posebno je istaknuta potreba uspostavljanja i razvijanja dobre saradnje među regulatorima. Dok svaka zemlja treba da ima svoj način primjene direktive, minimum standarda treba da važi za sve.

Zaključeno je da iako već evidentan, očekuje se još snažniji rast ovih usluga. Skoro sve velike televizije će imati svoje catch-up TV ponude (mogućnost naknadnog gledanja emitovanih programa) kao dopunu tradicionalne TV. Regulatorne mjere treba da budu zaštitnog karaktera za sve gledaoce a posebno djecu. Pri tome, regulacija treba da pomiri različita očekivanja/interese, kao na primjer:

- gledalaca: zaštita od sadržaja nasilnog ili uvredljivog karaktera;
- pružalaca usluga: očuvanje režima slobodnog uređivanja pitanja vezanih za sadržaj programa;
- audiovizuelne industrije: garantovanje održive podrške za evropsku produkciju;
- zakonodavaca: kreiranje odgovarajućeg režima za podršku rastu i ostvarenju opštih ciljeva.

U okvirima različitih radnih grupa vođene su rasprave o političkom oglašavanju i oglasima javnih službi i njihovom razlikovanju, kao i diskusija o samopromociji i unakrsnom oglašavanju i mogućnosti razlikovanja ovih koncepata.

Posebna pažnja bila je posvećena testiranju monitora za medijski pluralizam (MPM). Naime, u januaru 2007. godine, EK je pokrenula trostepenu debatu o medijskom pluralizmu u okviru EU. Pri tome, monitoring i obezbjeđenje veće transparentnosti su prepoznati kao ključni elementi u ovom procesu. Jedan od važnih koraka bilo je objavljivanje nezavisne studije o indikatorima medijskog pluralizma u zemljama članicama (Independent

Study on Indicators for Media Pluralism in the Member States – Towards a Risk-Based Approach). Iako je finalna faza trebalo da bude izdavanje Saopštenja EK (Communication) kojim bi bili predstavljeni relevantni indikatori za ocjenu medijskog pluralizma u zemljama članicama EU, njegovo usvajanje se očekuje u toku 2010. godine. Tokom rada radne grupe sumirani su rezultati studijskog tima i prednosti i nedostaci monitora za medijski pluralizam (Media Pluralism Monitor - MPM) koji je preliminarno predstavljen na seminaru održanom u junu 2009. godine u Briselu. Tom prilikom se pokazalo da su učesnici podijeljeni po pitanju mogućnosti ovog mehanizma da prati i procijeni medijski pluralizam u zemljama članicama. Prikupljene sugestije i predlozi su integrisani u finalnu verziju izvještaja studijskog tima.

U okviru druge plenarne sjednice, raspravljano je o implementaciji AVMS Direktive, te da li se proces može smatrati uspjelom ili propalom misijom.

Učesnici su informisani o procesu usaglašavanja Konvencije o prekograničnoj televiziji sa AVMSD. U tom smislu istaknuto je da će aktivnosti po pitanju primjene revidirane Konvencije o prekograničnoj TV (buduća Konvencija o prekograničnim audiovizuelnim medijskim uslugama) biti zapravo istovjetne ili skoro istovjetne sa mjerama koje se očekuju u procesu primjene Direktive.

Razmatran je i set pitanja na kojima se zasniva harmonizacija ova dva dokumenta. Posebno je istaknuto pitanje uloge nezavisnih regulatornih tijela koje oba dokumenta prepoznaju. U slučaju Konvencije, osim njihovog pomena u dijelu koji reguliše način ostvarivanja međunarodne saradnje ova tijela se pominju i u odredbama koje se odnose na formiranje Komiteta (predviđeno je da bar jedan od predstavnika svake zemlje članice bude stručnjak iz oblasti regulacije AVM usluga).

Predstavnik Evropske Komisije je, po pitanju rezultata dosadašnje primjene Direktive, ocijenio da se, na osnovu dobijenih podataka zemalja članica, mogu prepoznati neke zajedničke karakteristike sprovedenih aktivnosti i mjera. Razlike se primjećuju uglavnom po pitanjima za čiju regulaciju je Direktiva ostavila više slobode zemljama članicama. Tako na primjer, mehanizmi i opseg monitoringa nijesu regulisani Direktivom već samo obaveza da se pružaoci usluga mogu jasno prepoznati/identifikovati. S obzirom na diskreciono pravo svake zemlje da propiše način na koji će realizovati ovu obavezu, mogu se primijetiti različiti pristupi i modeli. Dok neke zemlje/regulatori predviđaju sistem notifikacije/prijavlivanja uz plaćanje registracione naknade (Ofcom, Velika Britanija), drugi primjenjuju različite oblike obaveznog ili dobrovoljnog prijavljivanja. Takođe se primjećuju različiti oblici i stepeni kombinovanja regulacije i koregulacije. Veći stepen otvorenosti i spremnosti za jačanje koregulacije postoji u zemljama s dužom tradicijom nezavisne regulacije ali i postojanja udruženja pružaoca usluga sa jakim kredibilitetom među potrošačima/gledaocima/slušaoциma, odnosno u cijelom društvu.

Veliki izazov predstavljaju i uslovi i način ispunjenja obaveze promocije evropskih radova. Dok neke zemlje uvode konkretne mjere, druge su samo preuzele formulacije iz Direktive što, kako je ocijenjeno, ne daje snažniji doprinos ovom procesu jer ne reguliše dovoljno jasne obaveze.

U oblasti monitoringa primjene Direktive, ukazano je da će Komisija osim kvantitativnih pravila, početi i praćenje kvalitativnih pravila. To će sprovesti posebno angažovana firma, a nakon dobijenog izvještaja, Evropska komisija će razmatrati rezultate primjene. Planirano je da se svake godine prati 4-5 zemalja. Monitoring će obuhvatiti kako linearne tako i nelinearne usluge, čak i u zemljama gdje nijesu usvojene sve odredbe Direktive.

Posebno je istaknuta novina koju će donijeti Lisabonski sporazum. Naime, on sadrži rješenja koja daju nove nadležnosti Evropskoj komisiji u ovoj oblasti. Na primjer, Komisija će biti u mogućnosti da izrekne i naplati kaznu zemlji koja ne prijavi mjere za koje je propisana obaveza prijavljivanja.

Predstavnici Agencije učestvovali su u radu plenarnih sjednica i radne grupe za testiranje sistema za praćenje medijskog pluralizama. Održan je veći broj neformalnih sastanaka sa predstavnicima regulatora iz regiona tokom kojih su razmijenjena mišljenja o procesu digitalizacije i zakonodavnih reformi usmjerenih ka preispitivanju pozicije regulatora. Uglavnom je ocjena da je proces digitalizacije pod snažnim uticajem ekonomske krize ta da su najavljeni planovi ili započeti procesi usporeni. Ipak, ni jedna od zemalja iz regiona ne najavljuje odlaganje ranije objavljenih rokova za gašenje analogne televizije.

*
* *
*

U organizaciji Nezavisne komisije za medije (IMC) u Prištini je, od 4.-5. decembra 2009. godine, održana **Konferencija "Uvođenje digitalnog emitovanja na Kosovu i regionu - Strategije"**. Skup je bio posvećen predstavljanju strategija zemalja regiona (Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora, Makedonija, Srbija i Slovenija) i procesu prelaska sa analognih na digitalne sisteme emitovanja.

Na skupu su, osim predstavnika regulatornih organa Albanije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Crne Gore, Makedonije i Slovenija, učestvovali predstavnici međunarodnih organizacija aktivnih na Kosovu (OEBS, UN, EU, IREX, ...), RTV Kosova (RTK), komercijalnih medija i njihovih udruženja, univerziteta, državnih organa Kosova, oglašivača, operatora itd.

Konferencija je omogućila razmjenu iskustava i predstavljanje prakse i preporuka, kao i ideja i mogućih rješenja za izazove vezane za proces digitalizacije. Posebno je bilo riječi o organizaciji, koordinaciji i finansiranju procesa.

U toku prvog dana konferencije, vođena je diskusija na temu "Strategije prelaska sa analogne na digitalnu radio-difuziju: tehnički i pravni okvir – stečena iskustva" i predstavljena su iskustva zemalja regiona. Iskustva i izazove procesa digitalizacije u Crnoj Gori iznijela je predstavnica Agencije za radio-difuziju. Učesnici su razmatrali pitanja vezana za raspodjelu nadležnosti i odgovornosti za planiranje, koordinaciju i sprovođenje procesa digitalizacije; modele finansiranja strategije, promotivne kampanje, infrastrukture i troškova njenog korišćenja; moguće mjere za povećanje atraktivnosti digitalne platforme i obezbjeđivanje konkurentnih uslova za njen razvoj; obezbjeđenje uređivačke nezavisnosti u digitalnoj eri, kao i sprječavanje nedozvoljene medijske koncentracije u slučaju dodjele više multipleksa manjem broju operatora.

Drugi dan konferencije bio je posvećen diskusiji o principima planiranja frekvencija za digitalnu televiziju koje bi se koristile na Kosovu. Ovom procesu na Kosovu se posvećuje velika pažnja, ne samo od strane nadležnog regulatora (IMC) već i od strane elektronskih medija koji pokazuju značajan napredak u tehnološkom i produkcionom smislu. IMC je angažovala grupu eksperata koji su izvršili analizu GEO6 plana za teritoriju Kosova. Osim toga oni su sproveli dodatno planiranje frekvencija, koje se ne oslanja na iskoordinirano stanje već se predlaže detaljna izmjena postojećeg plana, u kojem su ovi resursi iskoordinirani i, prema pravilima Međunarodne unije za telekomunikacije, pripadaju Republici Srbiji.

V JAVNI RADIO-DIFUZNI SERVISI

U decembru 2008. godine usvojen je Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore² koji predviđa promjene u organizaciji i finansiranju RTCG. Upravni odbor je ukinut a njegove nadležnosti prenijete su na Savjet RTCG ili generalnog direktora. Kako je navedenim zakonom ukinuta radio-difuzna pretplata i taksa za korišćenje radio prijemnika u motornim vozilima, to od početka januara 2009. godine Agencija ne vrši naplatu ovih naknada.

Nova struktura izvora finansiranja RTCG predviđa finansiranje iz dijela opštih prihoda budžeta Crne Gore. Za ostvarivanje osnovne djelatnosti RTCG preusmjeravaju se sredstva na godišnjem nivou u visini 1,20% od tekućeg budžeta Crne Gore, utvrđenog zakonom o budžetu za određenu godinu.

Ministarstvo finansija je dužno da sredstva usmjerava RTCG mjesečno u skladu sa posebnim Uputstvom o načinu preusmjeravanja sredstava iz opštih prihoda Budžeta Crne Gore za finansiranje osnovne djelatnosti Radio i Televizija Crne Gore ("Sl. list Crne Gore", br. 03/09 od 21.01.2009). Uputstvo predviđa da se za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG, preusmjeravaju sredstva iz opštih prihoda budžeta Crne Gore - akciza, na godišnjem nivou u visini 1,20 % od tekućeg budžeta Crne Gore, utvrđenog zakonom o budžetu za određenu godinu. Ukoliko sredstva ostvarena po osnovu akciza nijesu dovoljna za obezbjeđenje pomenutog iznosa, nedostajuća sredstva se obezbjeđuju iz prihoda ostvarenih po osnovu poreza na dodatu vrijednost. Uplata sredstava vrši se u visini od 1/12 ukupno utvrđenih sredstava, u periodu od 15. do 20. u mjesecu za tekući mjesec, na osnovu rješenja ministra finansija.

² „Sl. list Crne Gore”, br. 79/08.

Ukupna opredijeljena sredstva za finansiranje osnovne djelatnosti RTCG u 2009. godini, u skladu sa ovim uputstvom, iznosila su 8.244.496,00 €.

*
* * *

Tokom formiranja strukture finansiranja javnih radio-difuznih servisa propisane Zakonom o radio-difuziji iz 2002.g., radio-difuzna pretplata i taksa za korišćenje radijskih prijemnika u motornim vozilima su trebali da doprinesu njihovoj nezavisnosti. Međutim, pokazalo se da su pretplata i taksa bili među najvažnijim izvorima finansiranja, te da se veliki broj lokalnih javnih radio-difuznih servisa (i nakon više godina od početka primjene zakona) u značajnoj mjeri oslanjao na njih.

Ukidanje ovih izvora bez adekvatno definisane zamjene ili mjera koje će njihovo izostajanje bar donekle amortizovati, predstavljalo je veliki izazov za javne servise tokom 2009. godine. Da se tako nešto moglo očekivati Agencija za radio-difuziju je upozoravala od sredine 2007. godine kada je postalo izvjesno da će doći do problema u naplati pretplate. Od tada smo upozoravali i apelovali na osnivače i medije da prilikom planiranja programa i izvora finansijskih sredstava vode računa o tendenciji smanjenja prihoda od pretplate koja je postajala sve snažnija te potrebi stvaranja uslova za jačanje drugih izvora finansiranja.

Ipak ni najpesimističnije procjene Agencije za radio-difuziju nijesu predviđale da će ishitrenom odlukom i pretplata i taksa biti ukinute.

Zbog svega navedenog, izraženi problemi u finansiranju lokalnih javnih servisa su obilježili 2009. godinu. Agencija se u nekoliko navrata suočila sa različitim zahtjevima ovih servisa vezanih za prevazilaženje problema finansiranja.

U aprilu 2009. je razmatrana inicijativa Skupštine Prijestonice Cetinje, da se finansiranje javnog servisa „Radio Cetinje“ uspostavi po modelu finansiranja RTV CG. Agencija je sugerisala da Skupština Prijestonice Cetinje, ukoliko za to postoji interes, može preispitati visinu finansijskih sredstava koja su u budžetu Prijestonice opredijeljena za lokalni javni radio difuzni servis „Radio Cetinje“. Ipak, svaki predlog (u okviru iste ili izmijenjene odluke o osnivanju) je morao biti u skladu sa Zakonom o radio-difuziji i principima finansiranja javne radio-difuzije.

Tokom protekle godine nastavljene su aktivnosti na revitalizaciji Radija Ulcinj kao jedinstvenog dvojezičnog lokalnog javnog radio-difuznog servisa u Crnoj Gori.

Imajući u vidu složenost njenog materijalno-finansijskog položaja, Agencija za radio-difuziju je u toku 2008. godine apelovala na Skupštinu opštine Ulcinj, kao osnivača ovog lokalnog javnog radio-difuznog servisa, da izmiri sve zaostale obaveze prema ovoj medijskoj kući. S obzirom da je tako i urađeno, početkom 2009. stvoreni su osnovni preduslovi da novi organi upravljanja u saradnji sa Agencijom za radio-difuziju preduzmu neophodne mjere za uspješnu transformaciju, revitalizaciju i obnovu kadrovske i tehničke infrastrukture ovog emitera.

Ne dovodeći u pitanje mogućnost korišćenja sredstava koja su u Fondu za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima opredijeljena za ovog emitera, Agencija je u više navrata podsjećala da će se ova sredstva moći iskoristiti samo na osnovu elaborata koji će organi ovog medija uraditi u saradnji sa stručnim službama Agencije za radio-difuziju.

Početkom 2009. godine imenovani su organi upravljanja lokalnog javnog radio-difuznog servisa Radio-televizija Ulcinj. Time je, u najvećem dijelu, sprovedena odluka o transformaciji Informativnog centra "Radio Ulcinj" u lokalni javni radio-difuzni servis. Zbog značaja ovog medija, Agencija za radio-difuziju je pokazala uzdržanost i razumijevanje za veliko kašnjenje u otpočinjanju procesa transformacije.

S obzirom da je izvršeno imenovanje organa upravljanja te da je ova medijska kuća započela aktivnosti vezane za neophodno saniranje objekta u kojem je smješten radio (a biće i budući TV studio), tokom 2009.g. je omogućeno korišćenje ranije opredijeljenih sredstava. U skladu sa Odlukom o kriterijumima za raspodjelu sredstava iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima („Sl.list RCG“, br. 20/04), ovoj medijskoj kući je u periodu od maja 2004. do maja 2009. godine opredijeljeno 149.025,29 €. U toku 2009. godine prenesena su sredstva u iznosu od 45.571,77 € (4.666,11 € od takse za radijske prijemnike i 40.905,66 € od radio-difuzne pretplate).

VI RADIO-DIFUZNA PRETPLATA I TAKSA

Agencija za radio-difuziju je krajem juna 2008. godine potpisala ugovor sa „Elektroprivredom Crne Gore“ a.d. (EPCG) o naplati radio-difuzne pretplate. Njime se EPCG obavezala da, u ime i za račun Agencije, vrši fakturisanje i naplatu radio-difuzne pretplate u Crnoj Gori.

EPCG je, shodno ugovoru, vršila fakturisanje i distribuciju računa na osnovu liste obveznika radio-difuzne pretplate koja je mjesečno ažurirana u skladu sa:

- promjenama podataka o tarifnim potrošačima EPCG u skladu sa opštima aktima EPCG i
- promjenama podataka o radio-difuznim pretplatnicima koje je dostavljala Agencija.

Licima kojima je Agencija izdala rješenja o oslobađanju od plaćanja radio-difuzne pretplate nije fakturisana radio-difuzna pretplata.

Saglasno ugovoru Agencija je za svakog obveznika kojemu je izdato rješenje o oslobađanju od plaćanja radio-difuzne pretplate, najkasnije do 20-tog u mjesecu za koji se vrši fakturisanje, dostavljala EPCG raspoložive podatke navedene u članu 5. ugovora i to:

- a) za domaćinstva:
 - ime i prezime fizičkog lica;
 - adresu (ulica i br., opština ili grad);
 - jedinstveni matični broj građanina.
- b) pravna lica:
 - ime pravnog lica;
 - ime i prezime ovlašćenog lica;
 - adresu sjedišta (ulica i br., opština ili grad);
 - žiro-račun kod poslovne banke;
 - PIB (poreski identifikacioni broj).

Radi efikasnijeg protoka informacija i prilagođavanja informacionom sistemu EPCG, za svaku obračunsku jedinicu EPCG (njih 16), Agencija za radio-difuziju je svakog mjeseca pripremala i dostavljala izmjene i dopune podataka u listama obveznika iz njihove nadležnosti.

Naplata se vršila preko posebnih žiro-računa EPCG koji su bili naznačeni na računima za radio-difuznu pretplatu i odvojeni od žiro-računa za naplatu utrošene električne energije. Uplata računa za radio-difuznu pretplatu bila je moguća na naplatnim šalterima EPCG - FC Snabdijevanje, Pošte Crne Gore d.o.o. i kod poslovnih banaka na posebnim žiro-računima EPCG - FC Snabdijevanje otvorenim za naplatu radio-difuzne pretplate.

Cijena usluge koju je u skladu sa ugovorom naplaćivala EPCG obuhvatala je fakturisanje, štampanje i distribuciju računa i naplatu radio-difuzne pretplate i sastojala se iz dva dijela i to:

- fiksnog iznosa od 0,07 € koji je obuhvatao troškove obračuna, štampanja i distribucije računa za radio-difuznu pretplatu i
- varijabilnog iznosa koji je obuhvatao troškove naplate računa za radio-difuznu pretplatu i to u visini od 0,20€ po naplaćenom računu na šalterima EPCG – FC Snabdijevanje.

Osnovica za obračun fiksnog iznosa je bio broj izdatih računa za radio-difuznu pretplatu za određeni mjesec, dok je osnovicu za obračun varijabilnog iznosa činio broj naplaćenih računa za radio-difuznu pretplatu za obračunski period od 30 dana.

Ukupnim angažmanom na realizaciji obaveza iz Ugovora o pružanju usluge naplate radio-difuzne pretplate u Crnoj Gori sa EPCG, obezbijedena je naplata radio-difuzne pretplate na nivou redovne naplate potraživanja EPCG. Prema našem mišljenju to je ukazivalo na održivost primijenjenog modela, ali ne u roku kraćem od godinu dana.

Stupanjem na snagu Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore, od januara 2009 godine ukinuta je obaveza plaćanja radio-difuzne pretplate za domaćinstva i pravna lica vlasnike radio-difuznih prijemnika.

Imajući to u vidu, početkom 2009. godine između Agencije za radio-difuziju i EPCG je dogovoreno da se dalje fakturisanje obustavi a sa naplatom već fakturisane pretplate nastavi do isteka Ugovora, tj. do kraja maja 2009. godine.

Predmetni ugovor je istekao 31.05.2009. godine, pa su se stekli uslovi za realizaciju odredbi člana 20. Ugovora kojim je propisano da će EPCG Agenciji za radio-difuziju dostaviti detaljne podatke o svim pravnim i fizičkim licima koja imaju dug po osnovu fakturisane a nenaplaćene radio-difuzne pretplate (stav 2. člana 12 ugovora). Ovi podaci priređeni su od strane EPCG krajem 2009. godine.

Ugovorne strane su formirale četvoročlanu komisiju, koja je u periodu jun – decembar 2009. godine izvršila prikupljanje, analizu i obradu podataka na osnovu kojih je utvrdila obim i strukturu nenaplaćenih potraživanja koja treba da budu predmet preuzimanja od strane Agencije za radio-difuziju.

Imajući u vidu obvezu Agencije za radio-difuziju da preuzme sva potraživanja od EPCG po osnovu fakturisane a nenaplaćene radio-difuzne pretplate, krajem 2009. godine izvršeno je sravnjivanje podataka o stanju dugovanja i potraživanja po osnovu realizacije ugovora. Ugovorom predviđena zajednička Komisija izvršila je sravnjenje podataka o fakturisanju i naplaćenju realizaciji zaključno sa 30.12.2009.godine.

Na osnovu toga se može zaključiti:

- Za period jun – decembar 2008. godine EPCG je fakturisala 7.043.841,00€.

- U period jul 2008 – jun 2009. godine, Agenciji za radio-difuziju je uplaćeno 1.823.698,25€.

- Agencija je uredno izmirila sva potraživanja EPCG po osnovu naknade za usluge EPCG, što je u ukupnom iznosu bilo 276.528,31 € (sa PDV). Od toga je na ime fiksnog dijela isplaćeno 164.825,88€ (sa PDV) a na ime varijabilnog dijela 111.702,43€ (sa PDV).

- Visina nenaplaćenih potraživanja po osnovu radio-difuzne pretplate je 5.221.595,01€ (prema podacima EPCG) i ona su preuzeta od strane Agencije za radio-difuziju. Od toga, na pojedine kategorije potrošača se odnose sredstva u iznosu: 4.805.852,20 € za domaćinstva i 415.742,81€ za pravna lica.

- Na ime poravnanja Agencija za radio-difuziju je uplatila EPCG iznos od 1.779,53€.

Stupanjem na snagu Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore, ukinuta je obaveza vlasnika prevoznog sredstva da prilikom njegove registracije plati taksu za korišćenje radijskih prijemnika. Plaćanje ove takse, prestalo je da bude uslov za registraciju prevoznog sredstva. Imajući to u vidu nadležne službe Ministarstva unutrašnjih poslova i javne uprave, obustavile su naplatu ove naknade početkom 2009. godine.

VII RASPODJELA SREDSTAVA IZ FONDOVA AGENCIJE

Kako je stupanjem na snagu Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore od januara 2009. godine ukinuta obaveza plaćanja radio-difuzne pretplate i takse za radijske prijemnike u motornim vozilima, u izvještajnom periodu, je od strane „Elektroprivrede Crne Gore“ a.d. vršena samo naplata već fakturisane radio-difuzne pretplate.

U toku 2009. godine **realizovana je raspodjela sredstava iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima** u skladu sa Odlukom o kriterijumima za raspodjelu sredstava iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima ("Sl. list RCG", br. 32/04), a prema kriterijumima zona pokrivanja lokalnog javnog radio-difuznog servisa i stepena transformacije lokalnog medija. Na osnovu navedene odluke u izvještajnom periodu raspodijeljena su sredstva iz Fonda od radio-difuzne pretplate i takse za radijske prijemnike u motornim vozilima u iznosu od **30.000,00€**.

Tabela 2: raspodjela sredstava iz Fonda za pomoć lokalnim javnim radio-difuznim servisima

lokalni radio-difuzni servis	I-XII 2009.
Radio Andrijevića	768,24
Radio Bar	2.504,48
Radio Berane	2.252,60
Radio Bijelo Polje	3.023,91
Radio Budva	1.281,43
Radio Cetinje	1.411,86
Radio Danilovgrad	1.312,55
Radio Herceg Novi	2.149,50
Radio Kotor	1.638,19
Radio Pljevlja	2.290,01
Radio Rožaje	1.625,31
Radio Tivat	1.165,91
Radio Ulcinj	1.582,65
RTV Nikšić	4.291,06
TV Budva	1.281,43
ULES	1.420,87
ukupno	30.000,00

Savjet Agencije je u toku 2009. godine donio **Odluku o dvanaestoj raspodjeli sredstava iz Fonda za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima prikupljenim u periodu 01.07.08. - 31.12.08.** Raspodjela sredstava vršila su se u skladu sa kriterijumom sopstvena produkcija komercijalnog radio-difuznog servisa što podrazumijeva programe svih žanrova i tematskih oblasti koji su kreirani, uređeni i realizovani od strane komercijalnih radio-difuznih emitera u Crnoj Gori.

Dvanaestom raspodjelom raspodijeljena su sredstva u ukupnom iznosu 187.857,18 € (151.341,23 od radio-difuzne pretplate i 36.515,95 od takse za radijske prijemnike). Radio emiterima opredijeljena su sredstva u iznosu od 89.485,38 €, dok je TV emiterima opredijeljeno 98.371,80 €.

Tabela 3: raspodjela sredstava iz Fonda za pomoć komercijalnim radio-difuznim servisima

radio emiteri	I-XII 2009.
Radio Antena M	23.039,16
Radio Atlas	1.093,18
Radio Boom	7.596,46
Radio Corona	2.962,18
Radio Elmag	5.730,40
Radio Glas Plava	734,67
Radio Ozon	4.090,63
Radio Panorama	4.184,66
Radio Skala	7.346,67
Radio Svetigora	21.143,72
Radio Zeta	11.563,66
ukupno	89.485,38

tv emiteri	I-XII 2009.
TV Apr	3.862,93
TV Atv	9.642,22
TV Boin	2.649,73
TV Corona	6.262,16
TV Sun	4.044,00
TV Eho	1.910,34
TV Elmag	7.840,53
TV Glas Plava	1.225,27
TV In	13.100,75
TV Mbc	13.369,34
TV Montena	10.559,67
TV Panorama	3.241,24
TV Vijesti	20.663,63
ukupno	98.371.80

VII FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA U 2009. GODINI

Stupanjem na snagu Zakona o elektronskim komunikacijama i Zakona o javnim radio-difuznim servisima Crne Gore prestale su da važe pojedine odredbe Zakona o radio-difuziji koje su u znatnoj mjeri opredjeljivale status Agencije za radio-difuziju u sferi finansiranja njene osnovne djelatnosti. Ukidanjem određenih nadležnosti i ustanovljenih izvora finansiranja snažno je uticalo na materijalni položaj i izvršenje osnovnih funkcija Agencije.

Agencija za radio - difuziju je u toku 2009. godine ostvarila **ukupan prihod od 81,086.41 €**, sa **ukupnim rashodom od 715,500.04 €**, uz **negativnu razliku od 634,413.63 €**. Bez obzira na negativan rezultat, u izvještajnom periodu, Agencija je uspjela da obezbijedi efikasno funkcionisanje i ostvarivanje planiranih ciljeva kroz efikasno i racionalno trošenje akumuliranog novca iz ranijeg perioda tako da su ostvareni rashodi bili manji od planiranih. Ovakav rezultat ostvaren je zahvaljujući i stalnoj internoj kontroli, mjesečnoj analizi prihoda i rashoda i praćenjem likvidnosti poslovanja.

Uslovi i rezultati poslovanja Agencije za radio-difuziju, koji su obilježili 2009. godinu, direktna su posljedica zakonodavne revizije iz 2008. godine i dinamike donošenja novog zakona o elektronskim medijima. Te aktivnosti su definitivno negativno uticale na održivost finansijskog okvira Agencije. Imajući to u vidu Savjet Agencije za radio-difuziju, koji vrši osnivačka prava u ime Crne Gore, je u više navrata izrazio očekivanje od Vlade Crne Gore i nadležnih ministarstava, ali i Skupštine Crne Gore da prepoznaju neodrživost situacije u kojoj se nalazi Agencija za radio-difuziju kao nezavisni regulatorni organ za oblast radio-difuzije.

U tom smislu, Savjet Agencija za radio-difuziju vjeruje da i ovaj izvještaj treba prihvatiti kao još jedno upozorenje o potrebi što skorijeg usvajanja novog zakona o elektronskim medijima i zaokruživanja nadležnosti, prava i obaveza Agencije za radio-difuziju odnosno buduće Agencije za elektronske medije u skladu sa međunarodnim standardima a posebno Preporukom Savjeta Evrope (2000) 23 o nezavisnosti i funkcionisanju regulatornih organa u oblasti radio-difuzije.

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom.

Vrste rashoda	Plan	Ostvareno	Index
bruto zarade zaposlenih	456,000.00	333,389.72	73.1
ostala lična primanja i naknade	52,800.00	28,954.69	54.8
bruto naknade članova Savjeta	49,200.00	81,388.17	165.4
službena putovanja i članarine međ. org.	56,000.00	22,324.00	39.9
rashodi za materijal i usluge	122,100.00	37,556.47	30.8
trošak održavanja osnovnih sredstava	19,800.00	12,037.80	60.8
ostala poslovna terećenja	61,400.00	17,065.49	27.8
humanitarne pomoći i sponzorstva	-	14,248.15	-
subvencije kamate	50,000.00	39,321.16	78.6
amortizacija	45,000.00	38,145.63	84.8
sporna potraživanja	-	88,193.76	-
finansijski trošak	-	2,875.00	-
rezerva	45,615.00	-	-

Vrste prihoda	Plan	Ostvareno	Index
Prihodi od registracije emitera	-	1,453.88	-
Prihodi od taksi za radio prijemnike	30,000.00	-	-
Prihodi od frekvencija	588,972.00	-	-
Prihodi od radio-difuzne pretplate	182,676.00	6,444.86	3.5
Ostali prihodi	42,000.00	12,888.76	30.7
Prihodi od KDS/MMDS/IPTV/DTH	264,720.00	24,235.46	9.2
Prihodi od redovnih kamata	-	20,399.77	-
Prihodi od kamate na finansijske plasmane	-	15,663.68	-

Detaljnije informacije o rezultatima finansijskog poslovanja Agencija za radio-difuziju u 2009.g. može se naći u **IZVJEŠTAJU O FINANSIJSKOM POSLOVANJU ZA 2009. GODINU**, dostupnom na veb sajtu www.ardcg.org.

I Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2009. god.

U toku 2009. godine Agencija je ostvarila ukupan prihod u iznosu od 81.086,41€, rashodi su iznosili 715.500,04 €, što znači da je ostvarena negativna razlika u iznosu od 634.413,63 €.

Red. Br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
1	Prihodi od članarine	-	-
2	Prihodi od doznačenih sredstava	-	-
3	Ostali prihodi iz redovnih djelatnosti	45.023	982.802
4	Troškovi zaposlenih	369.195	541.904
5	Troškovi amortizacije	32.608	40.556
6	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme	-	-
7	Ostali poslovni troškovi	271.501	266.996
	Profit od poslovnih aktivnosti	(628.281)	133.346
8	Neto finansijski trošak	(6.133)	22.402
9	Porez na dobitak	-	-
10	Neto dobitak / gubitak od diskontuiranog poslovanja	-	-
	Neto profit/gubitak za obrač. period	(634.414)	155.748

II Bilans stanja na dan 31.12.2009. god.

Red. br.	pozicija	tekuća godina	prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	145.522	180.609
1.	Nematerijalna imovina	40.777	47.506
2.	Nekretnine, postrojenja i oprema	104.745	133.103
3.	Stalna imovina namijenjena prodaji	-	-
4.	Dugoročna potraživanja	-	-
5.	Dugoročni finansijski plasmani	-	-
6.	Odloženi porezi	-	-
	Obrtna imovina	1.046.815	1.953.108
7.	Zalihe	-	-
8.	Potraživanja od kupaca	52.518	243.991
9.	Kratkoročni finansijski plasmani	1.137	501.104
10.	<i>Gotovina i gotovinski ekvivalenti</i>	993.160	1.208.013
11.	Unaprijed plaćeni troškovi	-	-
12.	Obračunati nenaplaćeni prihodi	-	-
13.	Ostala obrtna imovina	-	-
	Ukupna aktiva	1.192.337	2.133.717
	PASIVA		
	Kapital i rezerve	1.023.756	1.658.169
14.	Upisani kapital	563.626	563.626
15.	Revalorizaciona rezerva	-	-
16.	Ostale rezerve	-	-
17.	Neraspoređeni dobitak/gubitak	460.130	1.094.543
	Dugoročne obaveze	7.758	12.746
18.	Dugoročne obaveze	-	-
19.	<i>Odloženi porezi</i>	-	-
20.	Dugoročne rezervisanja	-	-
21.	Ostale dugoročne obaveze	-	-
22.	Odloženi prihodi	7.758	12.746
	Kratkoročne obaveze	160.823	462.802
23.	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	160.823	462.802
24.	Kratkoročne finansijske obaveze	-	-
25.	Tekući dio dugoročnih kredita	-	-
26.	Obaveze za poreze	-	-
27.	Kratkoročna rezervisanja	-	-
28.	<i>Obračunate obaveze</i>	-	-
	Ukupna pasiva	1.192.337	2.133.717

